

İSLÂMİYET'İN ve
DİNÎ HÜKÜMLERİN
GÜZELLİKLERİ

Mehâsinü'l-İslâm ve'ş-Şerâi'

ALÂEDDİN EL-BUHÂRÎ

Çeviri: Abdurrahman Bulut

ALÂEDDİN EL-BUHÂRÎ

Ebû Abdullah Muhammed b. Abdurrahman b. Ahmed el-Buhârî. Alâeddin el-Buhârî diye tanınmaktadır. Hicrî beşinci asrın ilk yarısından sonra doğduğu tahmin edilmekte olup vefat tarihi 546/1151-52 olarak tespit edilmiştir. Meşhur Hanefî fakihlerinden Ebû Zeyd ed-Debûsî hocaları arasında, Burhâneddin el-Merğînânî de öğrencileri Ebû Zeyd ed-Debûsî'nin (ö. 430/1039) öğrencisi Riğ-zemûnî hocaları arasında zikredilir. *Mehâsinü'l-İslâm ve Şerâi'* ve *et-Tefsîrül-kebîr* isimli iki eseri bulunmaktadır.

ABDURRAHMAN BULUT

1989 yılında İzmir'de doğdu. 2007 yılında İzmir Anadolu İmam-Hatip Lisesi'nden, 2011 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2014 yılında *Ebû Cafer et-Tahâvî'nin Muhtasar'ındaki Tercihleri* başlıklı teziyle yüksek lisansını, 2021 yılında ise *İslâm Hukukunda İyiniyetin Korunması* başlıklı teziyle doktorasını tamamladı. 2016 yılında Kocaeli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne araştırma görevlisi olarak atandı. 2024 senesinde İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Dr. Öğr. Üyesi olarak göreve başladı. Aynı kurumda görevine devam etmektedir.

İÇİNDEKİLER

ÇEVİRENİN TAKDİMİ	9
MUKADDİME.....	16
İMAN	19
Dil ile İkrar.....	19
Zimmet Sözleşmesi	23
NAMAZ.....	27
Namazın Şartları.....	29
Tahâret.....	29
Teyemmüm.....	30
Setr-i Avret.....	31
Kibleye Yönelmek.....	31
Vakit.....	32
Niyet	33
Namazın Rükünleri.....	34
Kıyam.....	34
Kıraat	34
Rükû.....	34
Secde	35
Son Oturuş.....	36
Selam.....	37
ZEKÂT	39
Zekâtın Farz Kılınması.....	43

ORUÇ	47
Orucun Farz Kılınması ve Teşrii.....	50
İtikâf.....	56
HAC MENÂSİKİ	61
İhram.....	66
Arafat Vakfesi	68
Şeytan Taşlama.....	69
İhramdan Çıkış	70
Telbiye.....	71
Veda Tavaflı.....	72
HAYIZ.....	75
MİRAS.....	81
Erkek ve Kız Çocuğun Mirastaki Hissesi	83
Sebebin Nesebe Dahil Edilmesi	83
Küçük ile Büyük Vârisin Eşit Kabul Edilmesi.....	85
Din Farklılığının Mirasa Etkisi.....	86
Peygamberlerin Miras Bırakmaması.....	86
NİKÂH	89
Mahrem Akraba ile Evliliğin Haram Kılınması	93
Mehir.....	94
Çokevliliğin Dörtle Sınırlandırılması	96
İstibrâ	98
TALÂK (BOŞAMA).....	101
Boşama Sayısı.....	102
Boşama Hakkının Erkeğe Verilmesi	103
Boşamada Bedel Şartının Bulunmaması.....	104
Temizlik Döneminde Boşama	104
Üç Boşama Hakkının Bir Defada Kullanılmasının Mekruhluğu.....	105
Boşamanın Ciddisinin ve Şakasının Eşit Olması.....	106
AZAT ETME.....	109
Mükâtebe	113
Tebdir.....	116

HAD CEZALARI.....	119
Zina Haddi.....	120
Kazif Haddi	123
Hırsızlık Haddi.....	127
Şarap İçme Haddi	130
YEMİNLER.....	133
Yemin İçin Üç Harfin Belirlenmesi	136
SİYER [CİHÂD].....	143
ARİYET (ÖDÜNÇ).....	149
VEDÎA (EMANET).....	153
İSTİHSAN (HELAL-HARAM).....	157
Bakışlara Dair Hükümler.....	157
ALİŞVERİŞLER.....	163
Alışveriş Hükümleri.....	163
Alışveriş Türleri.....	167
Faizin Haram Kılınması	169
SULH.....	175
İkrar Üzerine Sulh	176
İnkâr Üzerine Sulh	177
DAVA.....	179
Kısasta Davalaşmayı Terk Etmek.....	181
İCÂRE (KİRA).....	185
VEKÂLET, KEFALET VE HAVALE.....	191
Vekâlet.....	191
Kefalet.....	193
Havale	194
HİBE	197
Hibeden Dönmenin Mekruh Olması.....	199
VASİYETLER.....	201
Vasiyet Türleri.....	203
GASP VE DİYETLER.....	205
Tazmin ve Diyetlerle İlgili Hükümler	205

AVLANMA VE HAYVAN KESİMİ.....	211
Temiz Olanın Helal, Pis Olanın Haram Kılınması	214
Hayvan Kesimi ve Kurbanla İlgili Hükümler	215
İÇECEKLER.....	219
Şarabın Haram Kılınması	220
SU KULLANIMI.....	223
Suyun İnsanlar Arasında Taksim Edilmesi.....	223
Harac Vergisi.....	224
ŞAHİTLİKLER.....	227
Doğruluk ve Şahitlik Yapmak.....	227
Şahitlik Lafzının ve Sayının Şart Koşulması.....	230
Mahkeme Kararı	231
KAYNAKÇA	235
DİZİN.....	237

ÇEVİRENİN TAKDİMİ

Fıkıh düşüncesinde şer'î hükümlerin konuluş gerekçeleri, gaye ve amaçları; şer'î hükümlerdeki sır ve hikmetler özel ilgiye mazhar olmuş konular arasında yer alır. Gerek usûl ve fîrû literatürünü teşkil eden eserlerin farklı bölümlerinde gerekse hususi olarak bu konuda telif edilmiş eserlerde şer'î hükümlerin gerekçeleri ve gayeleri yanı sıra bu hükümlerdeki faydalar, sırlar, hikmetler ve güzellikler ele alınmıştır.

Şer'î hükümlerin konuluş amacını ve bu hükümlerle sağlanmak istenen fayda ve maslahatları ifade etmek üzere hikmet ve makâsîd kavramları kullanılmaktadır. Bu alanda, daha yaygın bir şekilde dinî hükümlerin genel nitelikli amaçlarına dair "makâsîd" kavramı, belirli hükümlerin özel nitelikli gayelerini ve içerdiği esrarı, güzellik ve faydaları ifade etmek üzere ise "hikmet" kavramı tercih edilmiştir.¹ Bir bakıma ilki ile şeriatın umumî maksatları, ikincisi ile de şer'î hükümlerin tek tek hususî maksatları kastedilmektedir. Hikmet kavramı yanı sıra "sır (ç. esrar)" ve güzellik manasına gelen "hüsn (ç. mehâsin)" kavramları da bu çerçevede kullanılmaktadır.

Hikmet kavramı ilgili literatürde bu yazım alanını ifade etmek üzere genelde teşrî kelimesi ile terkip oluşturacak şekilde birlikte kullanılmaktadır. "Hikmet-i teşrî" bir kavram olarak "Her hükmün konuluşunda asıl itibariyle adalet ve maslahat temeline

¹ Ferhat Koca, "Hikmet", *DİA*, XVII, 514; Ertuğrul Boynukalın, "Makâsîd-i Şer'î", *DİA*, XXVII, 423.

dayalı olarak amaçlanan hedefler ve gayeler”² şeklinde, bir ilim dalı olarak ise “dinî hükümlerin, emir ve yasakların sır, hikmet ve maslahatlarından bahseden ilim dalı” olarak tarif edilmektedir.³ Taşköprülüzâde (ö. 968/1561) *İlmu marifet-i hikemiş-şerâi* tabirini kullanarak hikmet-i teşrî sahasını fûrû fikhın alt dallarından biri olarak ifade etmiştir.⁴

Hikmet-i teşrî sahasında şer'î hükümlerin hedef ve gayeleri yanı sıra kalpleri ve zihinleri tatmin edecek, mükelleflerin dinî hükümleri benimseyecekleri ve özümseyecekleri bir üslup ve muhteva ile şer'î hükümlerin gerekçeleri, faydaları, muhtevastındaki sır ve güzellikler derinlikli bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Şer'î ahkâma dair zikredilen sır, hikmet ve güzelliklerin, insanların şer'î hükümleri içtenlikle kabul etmesi hususunda etkili olduğu, kalplerin tatminine vesile olduğu, tespit edilen sır ve güzellikler ile zihinlerin açıldığı ve güçlendiği ifade edilmektedir.⁵ Bu sahada ders vermiş ve metin kaleme almış âlimlerden Hasan Fehmi ve İzmirli İsmail Hakkı'nın (ö. 1946) şer'î ahkâmın sır, hikmet ve güzelliklerini mevzu edinen bu ilmin faydalarına dair ifadeleri önem arz eder. Hasan Fehmi şöyle söyler:

“Bu ilim ile insan mertebe-i hadîd-i şek ve taklîdden çıkıp derece-i kusvâ-i yakîn ve tahkîka yaklaşır. Esrar-ı şeriatın bir kısmı anlaşılır. Menkûlün ma'kûla tevâfuku tezâhür eder. Tâatin bâis-i saadet, masiyetin dâi-i felaket ve musibet olduğu anlaşılır. Şeriat-ı garrâ-i İslâmiyetin ulviyeti, kudsiyyeti, bütün ihtiyâc-ı beşere kifâyeti enzâr-ı yâr ve ağyarda zahir olur.”⁶

² Ali Pekcan, *İslâm Hukukunda Gaye Problemi*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2013, s. 28.

³ Abdullah Kahraman, “Dârülfünûn Müfredatında Bir Ders: Hikmet-i Teşri ve Bir Metin”, *İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi*, S. 15 2010, s. 345, 354.

⁴ Ahmed b. Mustafa Taşköprîzâde, *Miftâhu's-Saâde ve Misbâhu's-Siyâde fî Mevzû'âtî'l-Ulûm*, Dârul-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1985, II, 557.

⁵ Taşköprîzâde, *Miftâhu's-saâde*, II, 557.

⁶ Kahraman, “Dârülfünûn Müfredatında Bir Ders: Hikmet-i Teşri ve Bir Metin”, s. 354.